

sosialurin

VIKKUSKIFTIÐ

Útbyggingin av Tórshavnar havn

Her niðanfyri verður givið eitt yvirlit yvir gongdina í havnarmálinum í Havn, frá tí at menn fyri aldarskiftið fóru at tosa um hetta mál og fram til dagin í dag, nú tann fyrribils seinasta útbyggingin er frá hondini.

Eisini hava vit viðtal við Høgna Mohr havna-meistara, har hann gevur mangar forvitnisligar upplýingar og sigur sína hugsan um, hvat eftir hansara tykki mest átroðkandi er at fara undir í framtíðini.

Í árinum 1900 vóru 34 skip skrásett í Havn, og tað sigur seg sjálvt, at hesi nógvu skip kundu ikki øll goymast á báðum vágum her, hóast nógvur og sterkur fortoyningur vórðu lagðar bæði á Vestaru- og Eystaruvág. Har rúmtist so kortini ikki meira enn u.l. 1/3 av Havnarskipunum. Hini máttu so um vetrarnar goymast inni á Skálafjørðinum og aðrastaðni.

Mangan vóru líkindini ring hjá skipum at liggja í vetrarlegu á Havnarvágum, hóast sterkar fortoyningar. Tá ódnarveður brast á og aldurarnir grímar og síðar inn eftir vágnum var mangan øgiligt at siggja skipini strekkja keturnar. Har stóð mangan nógv á, og menninir, sum áttu hesi skip, fingur sjálsagt størri og størri hug at fáa bött um havnarlíkindini í Havnini. At enda hevði hesin spurningur vaksið seg so stóran, at hann var vorðin eitt almannamál millum Havnarfólk. Teir, ið undan gingu, vóru sjálvandi skipararnir og reidararnir, men eisini aðrir sýndu málinum áhuga. Eitt tað fyrsta, vit vita um at hetta mál hevur verið sett fram skrivliga, er í »Tingakrossi« 7. okt. 1903, tá sjei skiparar biðja um at sakin kann verða tikin fram til tingingar millum kommunustýrið, reidarar, handilsmenn, skiparar og onnur, sum kunnu ætlast at hava áhuga fyri at betri skil fæst á havnarviðurskiftinum.

Henda áheitan varð dúgliga undirtekin av Havnarfólki og havnarmálið varð ferð eftir ferð borið fram bæði í »Tingakrossi« við sinum blaðstjóra Kristini í Geil og í »Dimmalætting«, sum Rasmus Effersee tá stjórnaði.

Hin 13. august 1904 var havnarmálið komið so mikið ávegis, at tað varð lagt fram á ting av Rasmusi Effersee, og hereftir vóru tað nú kommunustýrið og lögtingið, sum høvdu hetta mál í hondum.

Í 1908 fór fram tann stórhendingin, at tá var býráðsval í Havnin gjordist keypsstaður. Um hetta sama mundið, í 1906 og 1908, sendu donsku verkfrøðingarnir L. Barner og Palle Bruun inn úrslitið av rannsókn-um teirra viðvíkjandi havna-bygging í Føroyum, og um havnarbyggingina í Havn siga teir m.a.: Hjaløgdu útrokningar við kortum og planum eru við-

vikjand eini stórarí havn, trafikkhavn, og einari lítli havn í Tórshavn. Kostnaðurin fyri ta stóru havnina fer at koma upp á 3 milj. kr., meðan hin lítla havnin fer at kosta 775.000 kr. Teir siga Havnina vera einasta pláss í Føroyum, har talan kann vera um at byggja trafikkhavn, men at útreiðslurnar til eina slíka tilverri fara at verða so stórar, at tær neyvan fara at standa í rimuligan mun til ta ferðslu, sum roknast kann við.

Hetta var fyrstu ferð at Havnarfólk fingur at siggja tekningar og kostnaðarætlanir fyri ta tilætlaðu nýggju havnina, men talið 3 milj. krónur varð tá hildið at vera ein fyri býin ov stóru peningur og menn fóru at tala um statshavn. Aðrir vildu ganga eftir uppskotinum hjá Palla Bruun, men tá slík bygging ikki kundi geva trygd í mun til kostnaðin, var hugurin at byggja trafikkhavn ikki minni enn fyrr. Havnarmálið var hesi árin í heilum til viðgerðar bæði í býráði og á tingi, men tá so treytirnar frá ráðnum fyri almennt arbeiði komu til Føroya, var hugurin at fáa statshavn ikki so stóru sum áður, og fólk komu saman at tala um henda fyri býin so týðandi spurning. Hesir fundir vórðu hildnir í Klubbanum, og har vóru hjá býráðslimirnir, tingmenn og amtmáðurin.

Í treytunum frá ráðnum fyri almennt arbeiði stóð m.a. hetta: »Ráðið fyri almennt arbeiði ásetur nærri reglur fyri stjórnani av havnini, somuleiðis fyri uppkrevjing av havnargjöldum, sum eins og er galdandi fyri aðrar statshavnir í kongarikinum verða at fara í rikiskassan. Eftirlitið við havnini skal ein nevnd hava, sum telur 5 limir. Av teimum skal ráðið fyri almennt arbeiði velja teir 3 og býráðið í Tórshavn 2. Av inntøkunum skulu teir 4/5 fara í rikiskassan, meðan 1/5 fer í kassan hjá Tórshavnar kommunu.

Á fundum, sum vórðu hildnir fyri stúgvandi fullum húsum leygardag og sunnudag í januar 1914 samdist fundarfólkid um, at Havnarmenn, sum so liðandi hesi seinastu mannamnini høvdu strevast fyri og vunnið sær ognar- og avgerðarrættin fyri hesum plássi, framvegis skuldu eiga alla strondina og landekini, at varðveita hesar

ognir á best møguligan hátt, so at komandi ættarlið kundu fáa fullt ræði og gagn úr hesum býarognum. Tí varð eisini krav sett fram um at Havnar kommuna eins og hinar kommunurnar í Føroyum, skal kunna taka havnarverkið sum ogn, tá liðugt er at byggja og býráðið ynskir yvirtøkuna.

Henda samtykt varð síðani send býráði og lögtingi, sum tóku væl undir við hesi áheitan.

Men hetta sama árið kom fyri heimsbardagin, og meðan hann leikaði vóru ongar vánir at fremja nakra havnarbygging, men so titt og knapt kríggjð hasaði av, varð havnarspurningurin tikin fram aftur, og 5. desember 1921 verður skoytt upp í lóg nr. 127 frá 24. apríl 1913, at tann 1/5, sum varð álagdur kommununi at gjalda, ikki skuldi vera til eina statshavn, men skuldi roknast sum lán til byggingar av einari kommunalari havn. Hinir 4/5 skuldu vera tilskot frá ríkinum á sama hátt sum hinar kommunurnar fingur til Havna-bygging.

Farið verður undir bygging

Hetta tilboðið loysti knútin, tí

100 metra leingjan av eystara mola.
50 — — — Gulakletts mola.
143 — — — kei, vestara mola við 8,25 m dýpi.
Oljubryggju.

Byggifelagið Kampsax fekk 1950 fyri 8 milj. 900.000 kr. hetta arbeiðið at gera hin 2. mai Arbeiðið varð soleiðis figgjað:

Studningur frá lögtinginum	3.150.000 kr.
Studningur frá ríkinum 50% av lögtingsj.	1.575.000 kr.
Føroya banki	1.000.000 kr.
Føroya Vanlukkutrygging	1.000.000 kr.
Føroya Sparikassi	1.000.000 kr.
Bikuben	1.000.000 kr.
Nye danske af 1864	60.000 kr.

Hetta arbeiðið var liðugt um heystið 1954. Men um ta útbygging, sum síðani er farin fram og sum í dag er veruleiki, fara vit heldur at lata havnar-meistararn Høgna Mohr tala.

Hogni Mohr:

Ja, nú er so havnararbeiðið av í hesi syftu. Eg sigi í hesi syftu, tí vit verða helst ongantíð heilt lidnir, sum eisini betur er, skal nakar útviklingur verða á hesum plássi. Men at munurin er stóru er fyri hvønn mann at siggja. Vit hava havt ringt veður, síðan havnarbyggingin var liðug, um vit kanska ikki hava havt slíka ódn, sum hinaferðina, molin brotnaði, men tann ódnin var eisini hin herviligasta hetta seinasta mannaminnið. Nú kom hetta so illa við, av tí at kisturnar stóðu leysar. Hevði tað ikki verið, hevði molin hildið. Men eitt eru allir samdir um: At var molin ikki hesa náttina, hevði stórskafi staðist av her í Havn. Serstakliga haldi eg, at molin hevur gagnað Vestaruvág. Tað sær út sum at dregur tú eina

hetta var tað, sum øll Havnarfólk altið høvdu ynskt. So byrjaði Fibiger & Willefranche arbeiðið at byggja nýggjan brimgarð. Kampsax yvirtók síðani hetta arbeiðið og gjørdi tað liðugt í 1929 og hin 11. desember 1929 yvirtók Havnar kommuna hesa havnarbygging sum kommunala ogn. Byggikostnaðurin var 2 milj. 263 tús. kr., men tá vóru vegir niðan í býin uppi-roknaðir.

Sum áður nevnt yvirtók Havnar kommuna havnina í 1929 og fór tá V.B.V. (Vandbygningssvæsenet) undir at gera víðari projekt fyri havnarbygging, sum teir lögdu fram í 1933. Hetta projektið kom so at verða grundarlagið undir framhaldiandi útbygging av havnini. Trækeini fram við eystara brimgarði varð burturtikin og stoypt í staðin. Hetta arbeiðið varð gjørt í árunum 1943, 1944 og 1945.

Um hetta sama mundið varð farið undir at byggja mola á Gulakletti (útkastað grót o.s.fr.) eins og eystari brimgarður varð longdur við 60 metrum. Hetta arbeiðið gjørdi byggifelagið Kampsax fyri 1 milj. kr. Hesin peningur varð goldin úr havnarkassanum við 600.000 kr., meðan tær 400.000 kr. vóru lán.

Hin stóra útbyggingin 1950 — 54

Í 1950 varð farið undir víðari útbygging av havnini og fevndi tað um hetta:

linju úr Tinganesi og út í molan, so er alt vestan fyri hesa linju tann bera kyrra, har rorist ikki, meðan tað eystanfyri ikki er púra kyrt, men kortini øgiliga nógv betur enn tað var. Tað visir seg, at aldan snarar um mola-høvðið og fylgir bryggjukant-inn inneftir og fer síðan heilt inn á botn á Eystaruvág, hon kemur eisini inn á Tinganes eystaru megin, men vestaru megin er hon ikki til. Vestara bryggjan, sum jú í síni tíð var valla brúkanði, er so avgjørt nógv tað besta plássið í Havnini dag.

Ög nú vit hava nevnt hina herviligu landsynningsódnina, tá molin brotnaði. Kisturnar stóðu jú leysar, men hevði arbeiðið tá verið komið eitt sindur longur áleiðis, hevði verið ódrvisi vorðið, tá avtornaði. Men vit kunnu nevna ókið yvri undir Skálatrøð sum eitt dømi. Vit

Ritstjóri:
Hans Thomsen

